

ти відповідальність у дії. Це виявляється у відповідальному ставленні до своїх професійних обов'язків, додержанні службової дисципліни, поважному ставленні до студентів, виконанні обіцянок тощо.

Сучасне українське суспільство потребує вдосконалення правоохоронної та правозастосовної систем держави. Одним із напрямків такого вдосконалення є формування особи юриста: фахівця і моральної особи, яка вміє діяти відповідально. Юридичний ВНЗ теж повинен діяти відповідально щодо своїх випускників, створюючи умови не тільки для освіти, а й для виховання та спонукання до самовиховання своїх вихованців.

В. Л. Пирогов, кандидат філологічних наук, доцент;
С. В. Шефель, доктор філософських наук, професор

ЯПОНСЬКА КЛАСИЧНА ЛІРИКА ЯК МЕНТАЛЬНА ЗАСАДА ФОРМУВАННЯ ЕКОПРАВОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Нині, коли глобалізація єднає людство у полікультурному просторі, з надією шукаємо засади для розв'язання суперечностей, що ще існують у відносинах між цивілізаціями і соціокультурами, між людством та природним довкіллям. Однією із найбільш перспективних засад для запобігання перетворенню екологічно небезпечних наслідків стратегії техногенного розвитку сучасного світу в глобальну екокатастрофу та налагодження між репрезентантами різних культур бажаного екоспілкування є японська класична лірика.

Таке значення цієї лірики пояснюється синкретичним змістом її ментального підґрунтя, що створено надзвичайно унікальним феноменом органічного синтезування духовності синтоїзму та буддизму на тлі загального розвитку класичної японської художньої культури.

Для останньої характерною є загальна ціннісна орієнтація на езотеричне – орієнтація на шанування життя як вищої природної цінності, без наявності котрої неможливе існування будь-яких його форм. Але найбільш виразно ця цінність життя виявляється саме у художній творчості, заснованій на естетичному почутті милування природою, притаманному носію синто-буддистського типу світогляду на його глибинному рівні світосприйняття і розуміння людиною своєї ролі у взаєминах з природним світом через специфічне усвідомлення співвідношення своїх прав і обов'язків щодо нього. Достатньою квінтесенцією для проникнення у сутність такої екофільної орієнтації носіїв цього світогляду є зміст такої танку: «На ветках хаги том, на яшмы блеск похожи дрожат росинки чудной красотой, и тают вмиг от рук... Гуляющий прохожий! Любуйся так, не трогай их рукой!..».

Звідси маємо збагнути висхідні аксіоми специфічно-цілісної орієнтації японців на співтворчість із життям як його молодшого співавтора. Це задає необхідні засади для розвитку творчого потенціалу японської нації та виведення його на якісно новий рівень.

Власне кажучи, сенс класичної японської ментальності полягає в усвідомленні людиною себе як творіння Бога і Божественної Природи: Землі і Неба. Історично цей тип ментальності вийшов з надр синтоїзму, але у подальшому постійно збагачувався духовністю буддизму. Це й зумовило розуміння місця цього феномена у розвитку екологічно орієнтованого творчого потенціалу японців. Збагнути цю специфіку генези японської класичної ментальності маємо, зіставляючи як тотожники феноменів духовності синтоїзму і буддизму ключові риси біозасад психосоціокосму дитини та жінки.

Унаслідок здійснення цієї рефлексивної процедури доходимо висновку про те, що саме суттєве, що їх розрізняє, полягає у тому, що вдосконалююча себе людина-дитина, котра формується як особистість і творча індивідуальність, скоріше споживає життєві ресурси, ніж віддає назовні свій творчий потенціал; натомість, жінка – скоріше віддає себе дитині як своєму творінню, продовженню свого життя. А тому розуміємо, що людина-дитина є екологічною за фактом свого породження життям, а жінка – екологічна по-іншому: не стільки за генезою, скільки згідно із своєю основною функцією – творення життя. Ця функція відтворюється духовністю буддизму як його основний принцип, як сутність психосоціокосму жінки, – співчуття, майже до повної самовіддачі, саморозчинення у своєму творінні, що і є реальним життєвим сенсом творчо-морального задоволення, або нірвани.

До того ж процес творіння людини відбувається в цілому як індивідуальне спілкування, а жіночий, буддистський тип творчості передбачає його як співтворчість, творче, принаймні трибічне спілкування, що створює необхідність і у соціальному спілкуванні, але вже в його специфічній формі – міжособистісного спілкування. Йдеться про те, що індивідуальне екоспілкування трансформується в екосоціальне спілкування, яке багато у чому й вирізняє специфіку жіночого типу творчості і жіночої творчої особистості, характеристики яких розкриває і розвиває японська класична художня культура взагалі та японська класична лірика зокрема. Тому якості екоспілкування за своєю сутністю є також якостями жіночого типу творчості.

Зважаючи на наведене, можемо визначити ті особливості екоспілкування, які власне притаманні японській класичній ліриці, а тому і виступають необхідними ментальними засадами й для екоправового спілкування, яке розглядається крізь призму співвідношення прав природи і людини на самореалізацію притаманних їм якостей:

- по-перше, екоспілкування насамперед біологічне, воно є спілкуванням людини з її природним довкіллям;
- по-друге, кожний акт екоспілкування є унікальним не менше, ніж унікальним є кожна з його сторін як його основа і джерело;
- по-третє, екоспілкування є активною взаємодією по-різному активних сторін-систем, що не зводяться виключно до сфери суб'єкт-об'єктних відносин;
- по-четверте, екоспілкування є взаємним у коханні, доброті, красі, мудрості та інших позитивних якостях;
- по-п'яте, як і життя, екоспілкування має особливу геометрію: його сторони несиметричні одна одній, бо воно засноване на взаємодоповненні двох принципово відмінних, але не ворожих одна одній сторін, що складають специфічну бінарну систему як її окремі, відносно самостійні аспекти;
- по-шосте, екоспілкування є постійним у своїй динаміці, яка взагалі характеризує загальний природний стан речей.

Ці якості екоспілкування як цілісного феномена, будучи за генезою всезагальними якостями природного середовища, все ж таки не можуть бути зведені до останніх, хоча і є похідними від них.

У японській класичній ліриці ми знаходимо приклади художньої рефлексії і на тримірному рівні екоспілкування, і у просторі багатовимірного екоспілкування (Природа, друзі, рідні та я), але ніхто (й ніщо) не протистоїть безпосередньому спілкуванню людини з природою. Жодний предмет «не заслоняє» ні людину, ні природу, а тому і не є перепоною для їх вільного спілкування, гарантії якого містяться у сакраментальному співвідношенні прав природи і людини за умови додержання їх певної взаємозалежності.

Виходячи із такого інтенційного значення японської класичної лірики, бачимо її єднаючим стрижнем для всіх етносоціальних елементів, репрезентованих у сучасному світі, зокрема й в Україні, для населення якої її імперативна тональність є співзвучною переважно через той землеробський спосіб господарювання та генеруючу його етносоціальну психологію, котра дозволяла впевнено ідентифікувати свій землеробський культурний дух з якостями тубільного екоспілкування завдячуючи притаманній їм дихотомії природо-ресурсовитратного і природоохоронного ментальних начал у ставленні людини до природного довкілля. Здається, що у контексті цієї суперечливості української екоправової ментальності, що й досі підспудно виявляється через боротьбу цих двох тенденцій правового мислення у нашому суспільстві, реакцією на яку є жвава дискусія серед прихильників різних точок зору з приводу визначення пріоритетності тих чи інших методологічних основ завершення кодифікаційного процесу в екологічному законодавстві України, буде

нарешті віднайдена та «золота середина» у вигляді конструктивної позиції, що дозволить розв'язати існуючі у цій сфері проблеми адекватно сучасним екологічним викликам.

Нині, коли людство, що глобалізується, а разом із ним і наша українська громада постали перед негативними наслідками всесвітньої стратегії індустріалізму у вигляді гострих екологічних проблем, зовсім не зайвим, а нагальним для їх розв'язання виявляється питанням освоєння екофільної ментальної спадщини народів Далекого Сходу, зокрема й здобутків японської класичної лірики, для формування екологічної правосвідомості наших співвітчизників. Не слід очікувати у цій справі суттєвих зрушень, доки не буде вкорінватися у свідомості наших громадян потяг до естетичного ставлення до природного довкілля, що, напевно, найбільш глибоко просякає ментальність носіїв духовності синтоїзму, століттями оспівуваної витонченою японською класичною лірикою. Зміст кожної танку доводить, що ця поезія є найбільш екологічною у світі тому, що вона органічно зіставлена з усією багатомірністю форм життя.

С. І. Якимова, здобувачка

ФОРМУВАННЯ ЕКОПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК МЕТА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Одним з важливих завдань правового виховання в сучасній Україні є формування екоправової культури. Цього вимагає кризовий екологічний стан у нашій країні. Трансформація її суспільного ладу суттєво звузила можливості інститутів влади впливати на реальні зусилля суспільства, особливо суб'єктів господарювання, в контексті розв'язання комплексу екологічних проблем. Тому антропогенне перевантаження довкілля не тільки не зменшилося, а навпаки, продовжує зростати, про що свідчить низка локальних надзвичайних подій, що охопили окремі місцевості у різних регіонах України.

У той час коли економіко-технологічний менеджмент країни відверто ігнорує вимоги законодавця щодо реалізації стратегії державної екологічної політики, розрахованої на екологічне оздоровлення України на період до 2020 р., органи виконавчої влади виявляються неспроможними змусити його змінити пріоритети. Це засвідчує про наявність суттєвих викривлень правосвідомості, передусім господарників та представників певного кола державних управлінців, що мають опікуватися проблемами екологічної безпеки країни, загрошення яких вже сягнуло рівня національної безпеки.